

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue 13 (Aralık/December 2023), s. 743-760.

|| Geliş Tarihi-Received: 13.11.2023

|| Kabul Tarihi-Accepted: 07.12.2023

|| Araştırma Makalesi-Research Article

|| ISSN: 2687-5675

|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1390159

Dublajı Yapılan Türk Dizilerinde Deyimlerin ve Kalıp İfadelerin Aktarımı (Kırgızistan Örneği)*

Transfer of Idioms and Formulaic Expressions in Dubbed Turkish TV Series (Example of Kyrgyzstan)

İrfan ARIK**
Fatih ÇELİK***

Öz

Türk dizileri dünyanın birçok farklı coğrafyasında milyonlarca kişi tarafından sevilerek izlenmektedir. Orta Asya da bu coğrafyalar arasındadır. Orta Asya'da Türk dizilerinin en fazla izlendiği ülkelerden biri de Kırgızistan'dır. Büyük bir hayran kitlesinin olduğu Kırgızistan'da Türk dizileri devlet televizyonu da dahil olmak üzere birçok farklı televizyon kanalında yayımlanmaktadır. Televizyonun en çok izlendiği saat olan prime time kuşağında bile Türk dizilerini görmek mümkündür.

Türk dizilerinin Kırgızistan'da popülerlik kazanmasından sonra Kırgızca dublajının da yapılmaya başlandığı görülmektedir. Türkçenin bir lehçesi olan Kırgızca, Türkiye Türkçesine büyük benzerlikler gösterse de özellikle deyimler ve kalıp ifadeler konusunda iki lehçe arasında bazı farklılıklar olabileceği öngörülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada Kırgızca dublajı yapılan Muhteşem Yüzyıl, Yargı, İçerde ve Kuzgun adlı dizilerde Türkçe deyim ve kalıp ifadelerin nasıl aktarıldığı betimsel içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Araştırma neticesinde Türk dizilerinde birçok deyim ve kalıp ifadenin kullanıldığı ve bunların aktarımında kültürel öğelerin öne çıktığı, dolayısıyla Türk dünyası için birleştirici bir unsur olarak görülebileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk dizileri, deyim ve kalıp ifadeler, dublajlı diziler, Kırgızistan.

Abstract

Turkish TV series are watched by millions of people in many different parts of the world. Central Asia is also among these regions. One of the countries where Turkish TV series are watched the most in Central Asia is Kyrgyzstan. In Kyrgyzstan, where there is a large fan base, Turkish series are broadcast on many different television channels, including state television. It is possible to see Turkish TV series even during prime time, which is the most watched hour of television.

* Bu çalışma 11-14 Ekim 2023 tarihinde gerçekleştirilen 21. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresinde sunulan ve bildiri kitabında basılan "Dublajı Yapılan Türk Dizilerinde Deyimlerin ve Kalıp İfadelerin Aktarımı (Kırgızistan Örneği)" isimli çalışmanın genişletilmiş halidir.

** İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Çelebi Meslek Yüksekokulu, Görsel, İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü. irfan.arik@ikc.edu.tr ORCHID: 0000-0001-5742-374X

*** Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. fatih.celik@erciyes.edu.tr ORCHID: 0000-0002-8945-4986

After Turkish TV series gained popularity in Kyrgyzstan, it was seen that they started to be dubbed into Kyrgyz. Although Kyrgyz, a dialect of Turkish, has many similarities to Turkish, it is foreseen that there may be some between two languages, especially in idioms and formulaic expressions. Based on this, in this study, how Turkish idioms and formulaic expressions are conveyed in the TV series called Magnificent Century, Yargı, İçerde and Kuzgun, which were dubbed into Kyrgyz, was examined by descriptive content analysis. As a result of the research, it was evaluated that many idioms and formulaic expressions were used in Turkish TV series and cultural elements come to the fore in their transmission, so they can be seen as a unifying element for the Turkic world.

Keywords: Turkish TV series, idioms and formulaic expressions, dubbed TV series, Kyrgyzstan.

Giriş

Türk dizilerinin son 15 yılda dünya dizi sektörüne damga vurduğu görülmektedir. Bugün için Türk dizileri Orta Doğu'dan Latin Amerika'ya, Balkanlardan Orta Asya'ya, Afrika'dan Avrupa'ya birbirinden farklı coğrafyalarda 150'den fazla ülkede 700 milyondan fazla izleyici tarafından izlenmektedir (Sayın, 2021; Eryılmaz, 2022). Üstelik Türk dizileri izlendiği birçok ülkede prime time kuşağında yayınlanan, reytingleri yüksek yapımlardır. Türkiye; Brezilya, Meksika, Hindistan, Güney Kore gibi dizi sektörünün önemli aktörlerini geride bırakarak Amerika'dan sonra en fazla dizi ihraç eden ülke durumundadır (Sayın, 2021).

Bu kadar geniş bir coğrafyada ve büyük bir kitle tarafından izlenen Türk dizilerinin akademik çevreler tarafından da ilgi kaynağı olduğu ve bilhassa 2000'li yıllardan başlayarak birçok akademik çalışmaya konu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Türk dizilerinin yayınlandıkları ülkelerde yapılan dublajlarla ilgili akademik çalışmaların ise kısıtlı sayıda olduğu ifade edilebilir.

Literatür incelendiğinde Alexandra Buccianti tarafından 2010 yılında yapılan "Arap Dünyasını Fetheden Türk Dizileri: Sosyal Özgürlük ya da Kültürel Yabancılaşma?" başlıklı makalesi, Ayhan Şahin tarafından 2015 yılında yapılan "Film Çeviri Türü Olarak Dublaj: Kısıtlamalar ve Zorluklar" başlıklı makalesi, Umut Can Gökdoğan tarafından 2017 yılında yapılan "Altyazı ve Dublaj Çevirisinde Erek Odaklı Yaklaşımla Seslenme Biçimleri, Argo ve Tabu İfadeler" başlıklı makalesi, Badreya Al-Jenaibi tarafından 2017 yılında yapılan "Dublajlı Dizilerin BAE'deki Öğrenciler Üzerindeki Etkisi" başlıklı makalesi, Miriam Berg tarafından 2017 yılında yapılan "Katar'daki Türk Dizilerinin Başarısında Kültürel Yakınlığın Önemi" başlıklı makalesi, Sara Abderrazag ve Lynda Kazi-Tani tarafından 2018 yılında yapılan "Dublajlı Türk Dizilerinin Cezayirli Ergenler Üzerindeki Olumsuz Etkisi" başlıklı makalesi, Kübra Kaya tarafından 2018 yılında yapılan "Türkçe Öğrenen Yabancıların İzledikleri Dizi Filmlerde Deyimlerin Kullanılma Sıklığı" başlıklı tez çalışması, Muna Hamed Saleem Asenwar tarafından 2018 yılında yapılan "'Sab'at Tayyibün' (Yedi Güzel Adam) Dizisinde Dublaj Stratejilerinin Betimsel Çözümlemesi" başlıklı tezi, Murad Amer Numan Warrad tarafından 2019 yılında yapılan "Ürdün Üniversiteleri Öğrencilerinin Arapça Dublajlı Türk Dizilerini Kullanımları ve Doyuma Ulaşmaları: Anket Çalışması" başlıklı tezi, Besmillah Daqiq ve Aminuddin Hashemi tarafından 2021 yılında yapılan "Afgan Gençlerinin Yabancı Dublajlı Dizi İzleme Konusundaki Tutumu: Afganistan Takhar Üniversitesi Örneği" başlıklı makalesi, María Labarta Postigo tarafından 2022 yılından yapılan "Alman, Norveçli ve İspanyol İzleyicilere Yönelik Dizilerdeki Deyimlerin Metaforik Boyutu" başlıklı makalesi, Şahin Sarı tarafından 2023 yılında yapılan "Alt Yazı ve Dublaj Çevirilerinde Bulunan Deyimsel İfadelerin Yapay Zekâ Temelli Makine Çevirisi Uygulamalarıyla Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı tezi, Abdullah Yeşilyurt tarafından 2023 yılında yapılan "'Aşk-ı Memnu' Dizisinin Arapça Dublajında Kültürel Öğelerin Çevirisi" başlıklı tezi, ayrıca Melih Barut tarafından

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Yunus Emre Enstitüsü için 2022 yılında yapılan “Türk Dizileri ve Türkçe” başlıklı saha araştırması bulunmaktadır. Konuyla ilgili akademik çalışmaların 2015 yılından itibaren yoğunlaştığı görülmektedir.

Televizyon dizileri kültürel etkileşim bakımından önemli bir araç durumundadır. Diziler konularını günlük hayatın içinden almakta ve dolayısıyla dizilerde geçen konuşmalar da birçok deyim ve kalıp söz içermektedir. Kullanılan bu ifadeler hem anlatıyı zenginleştirmekte hem de dizide yer alan karakterlerin kültürel ve sosyal dokusu hakkında izleyicilere fikir vermektedir (Labarta-Postigo, 2022, s. 161). Dublaj ise, dizilerin üretildiği orijinal dilini bilmeyen geniş izleyici kitlelerine ulaştırmak için kullanılan fonksiyonel bir uygulamadır. Dublaj sayesinde izleyiciler dilini hiç bilmediği kültürlerle tanışmakta, yeni konuşma kalıpları öğrenmekte ve alt yazı okumak zorunda kalmadan keyifle başka ülkelerin dizi ve filmlerini izleyebilmektedir. Bununla birlikte dizilerde yer alan ve kültürel özellikleri yansıtan deyimler ve kalıp ifadeler çevirmenler/dublaj yapanlar için zaman zaman zorluklar oluşturabilmektedir (Chaume, 2012).

Türk dizileri kültür aktarımının yanı sıra yabancıları Türkçe öğrenme konusunda motive etmektedir (Hürriyet, 2019). Bu bağlamda yabancıları Türkçe öğretiminde dizilerden de yararlanılmaktadır. Yabancıları Türkçe öğretimi her ne kadar yakın zamanda yaygınlaşmış gibi görünse de aslında çok eski zamanlardan beri Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle ilgili elimizde birçok kilometre taşı olacak eser bulunmaktadır. Bunların başında Dîvânu Lugâti't-Türk, Codex Cumanicus, et-Tuhfetu'z-Zekiyye fi'l-Lugati't-Turkiyye, Kitabu'l İdrak li-Lisanu'l-Etrak, Muhâkemetu'l-Lugateyn gibi eserler gelmektedir (Yürümez ve Yürümez, 2019, s. 232). Türkiye Türkçesinin öğrenimi özellikle Türk Cumhuriyetlerinde oldukça fazladır. Türk kültür ve dilinin popüler olduğu yerlerden birisi de Kırgızistan'dır. Türkçenin bir lehçesi olan Kırgız Türkçesi her ne kadar Türkiye Türkçesine büyük benzerlikler gösterse de özellikle deyimler ve kalıp ifadeler/sözler konusunda bazı farklılıklar bulunmaktadır. Her ne kadar ortak bir tarihi geçmişe ve kültüre sahip olsalar da günümüzde lehçe dersi almadan Türkiye Türkçesi konuşan bir kişinin Kırgız Türkçesi konuşan birini kolayca anlaması pek mümkün değildir. Buradan hareketle bu çalışmada amacımız Kırgız Türkçesine dublajı yapılan Muhteşem Yüzyıl, İçerde, Kuzgun ve Yargı adlı dizilerde Türkiye Türkçesindeki deyim ve kalıp ifadelerin hedef dile nasıl aktarıldığını ortaya koymak ve kültür aktarımına nasıl katkıda bulduklarına dair bilgiler vermektir.

1. Türk Dizilerinin Gelişim Süreci

Türkiye'nin dizi üretim ve pazarlama geçmişi dizi sektöründe olan diğer birçok ülke ile karşılaştırıldığında çok eskiye dayanmamakla birlikte bugün için geldiği nokta açısından büyük bir başarı hikâyesidir. Hâlihazırda Türk dizileri farklı coğrafyalarda bulunan birçok ülkede çok geniş bir izleyici kitlesi tarafından izlenmektedir (Sayın, 2021). İlk başlarda Türk dizilerini tanımlamak için kullanılan “Turkish serial”, “Turkish soap opera”, “Turkish telenovela” gibi ifadeler yerine günümüzde Türk dizileri için Türkçe bir ifade olan “dizi” kelimesinin kullanıldığı da görülmektedir (Doğanay ve Aktaş, 2021, s. 867). Bu aşamayı gelmesi elbette bir anda gerçekleşmiş bir durum değildir, 1968 yılında başlayan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) yayınlarında yerli dizilerin ağırlık kazanması için 30 yıla yakın bir sürenin geçmesi gerekmiştir.

Aşk-ı Memnu ve Kaynanalar gibi ilk örneklerinin TRT'nin girişimleri ile 1970'lerde yapıldığı yerli diziler uzun yıllar yabancı dizilerin gölgesinde kalmıştır. Nitekim 1970'ler ve 1980'ler boyunca yabancı dizilerin hâkimiyeti söz konusudur. Bu yıllarda Kaçak, Dallas, Görevimiz Tehlike, Kara Şimşek gibi yabancı dizilerin büyük bir izleyici kitlesi

vardır. Bununla birlikte Perihan Abla, Çalıkluşu, Uzaylı Zekiye, Bizimkiler gibi yerli diziler de izleyici tarafından beğenilen yapımlar olmuşlardır.

Türkiye’de 1990’lı yılların başında özel televizyon kanallarının yayın hayatına başlamasıyla yerli televizyon dizileri de daha fazla rağbet görmeye başlamıştır. 1990’lı yılların ortalarından itibaren artık televizyon kanallarındaki yerli dizi sayısı yabancı dizi sayısını geçmiştir. Süper Baba, Ferhunde Hanımlar, İkinci Bahar gibi aile ve mahalle dizilerinin ağırlıkta olduğu bu yıllarda kanallar arasında diziler konusunda büyük bir rekabet de söz konusudur.

2000’li yıllarla birlikte aile dizileri yerini mafya dizilerine ve “star dizileri” olarak adlandırılan ve ünlü şarkıcıların başrol oynadığı yapımlara bırakmıştır. Bir yandan da özel televizyon yayıncılığı ve buna paralel olarak medya sektöründeki endüstriyel altyapının gelişmesiyle yerli film ve dizilerin sayısında da hızlı bir artış yaşanmıştır (Çelenk, 2005, s. 298). Bunun nedeni de ülkenin ekonomik alandaki büyümesinin medya sektörünün reklam gelirlerinin artmasını sağlamasıdır. Dolayısıyla bu durum sektörün dizi ve filmler için kaynak bulmasını kolaylaştırmıştır. 2000’li yıllarla birlikte diziler televizyonun en çok izlendiği prime time kuşağının vazgeçilmez yapımları durumuna gelmiştir. Bu yıllarda yurt içinde başarılı olan yapımların yurt dışına pazarlama girişimleri başlamıştır. İlk olarak Deli Yürek sembolik bir ücret karşılığında Kazakistan’a satılmış, ardından 2007 yılında Gümüş adlı dizi Orta Doğu ülkelerine yayın yapan MBC kanalına satılmıştır (Calinos, 2011). Bu iki dizinin de gösterildikleri ülkelerde büyük beğeni toplaması ve Türkiye’deki dizi sektörünün yurt dışındaki büyük potansiyeli fark etmesiyle başka diziler de yurt dışına satılmaya başlamıştır. Böylece Türk dizilerinin büyük bir başarı hikâyesine dönen yurt dışı macerası her yıl farklı ülkeler eklenerek ve artarak devam etmiştir.

Günümüzde Türk dizileri Orta Doğu, Balkanlar, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Kuzey Afrika ve Latin Amerika ülkeleri başta olmak üzere dünyanın birçok farklı ülkesinde izlenmektedir. Türk dizilerinin 700 milyondan fazla izleyiciye ulaştığı ifade edilmektedir. Türkiye Amerika’dan sonra en çok dizi ihraç eden ikinci ülke durumundadır (Sayın, 2021). Bugün için Türk dizileri hem birçok ülkenin televizyon kanallarında hem de dijital platformlarında tercih edilen yapımlar olarak görülmektedir.

2. Yurt Dışında Türk Dizileri

Türk dizilerinin günümüzde elde ettiği başarılarının başlaması Deli Yürek adlı dizinin 2001 yılında Kazakistan’da, Gümüş adlı dizinin ise 2007 yılında Orta Doğu ülkelerinde yayınlanması ile olmuştur (Calinos, 2011). Bununla birlikte yurt dışına satılan ilk Türk dizisi 1981 yılında Fransa’ya satılan Aşk-ı Memnu adlı dizidir (Laçiner, 2023). Esasen Türk dizileri yurt içi gösterim için üretilmiş yapımlarken, yurt dışında yayınlanan ilk örneklerin beklenmedik bir şekilde izleyici tarafından çok beğenilmesiyle başka dizilerin de yurt dışında yayınlanmasına devam edilmiştir.

Uzun yıllar boyunca küresel kültür akışı başta Amerika olmak üzere Batıdan Doğuya doğru gerçekleşmiştir. Bunun istisnası Japon animasyon filmleri, Kore dizileri ve Hindistan’ın Bollywood yapımları olmuştur. Bununla birlikte son yıllarda Türk dizilerinin de kültürün küresel karşı-akışına verilebilecek diğer bir örnek olduğu değerlendirilmektedir (Sejfula, 2022, s. 61). Diğer taraftan Türk dizilerinin Türkiye için önemli bir yumuşak güç unsuru haline geldiği (Aslan, 2023) hatta Türkiye’nin Osmanlı geçmişine özleminin bir sonucu olduğu ileri sürülmektedir (Oter, 2021, s. 174; Demir, 2021).

Türk dizilerinin yurt dışında izlenmesinin Türkiye'nin imajından, turizmine, kültürüne, ticaretine ve bir cazibe merkezi olmasına kadar birçok alanda önemli katkıları olmaktadır. Bunu Türk dizilerinin yoğun olarak izlendiği ülkelerden Türkiye'ye gelen turist sayısının artışından, Türk mallarına gösterilen ilgiden ya da Türkiye'ye eğitim almak için gelen öğrencilerin her geçen yıl artmasından anlamak mümkündür. Ayrıca Türk dizilerinin izleyicileri Türkçe öğrenmeye teşvik ettiği, hatta birçok izleyici için Türkçe öğrenmeye aracılık ettiği yapılan bazı akademik araştırmalarda ortaya konmuştur (Arbatlı ve Kurar, 2015, s. 45; Karçiç ve Arslan, 2015, s. 186; Kesebir, 2015, s. 748; Arık ve Çelik, 2019, s. 688; Barut, 2022, s. 60).

Türk dizilerini diğer ülke dizilerinden ayıran özelliklerden biri de dizilerin süreleridir. Yabancı dizilerin bölüm süreleri sitcomlar (durum komedileri) için 25-30 dakika, diğer türler için 45-60 dakika arasında değişirken; Türk dizilerinin süresi sitcomlar da dâhil olmak üzere çok daha uzundur. 2000'li yıllarda 45-60 dakika ile başlayan Türk dizilerinin süreleri 2010'lu yıllara gelindiğinde 90-100 dakikaya ulaşmıştır. Günümüzde ise bu süre 120-150 dakika arasında değişmektedir. Hatta bir önceki haftanın bölümünün özeti de dâhil edilirse ya da dizinin ilk ya da final bölümü ise, bu süre 150 dakikayı da geçebilmektedir. Söz konusu durumun sonucu olarak yurt dışında bu kadar uzun dizi izleme pratiğine sahip olmayan izleyiciler için başka çözüm yolları bulunması yoluna gidilmiştir. Türk dizileri yurt içinde haftada bir bölüm olarak yayınlanırken yurt dışında aynı bölüm iki, hatta üçe bölünerek bir bölümden daha fazla sayıda dizi bölümü ortaya çıkarılmakta ve sıklıkla da her gün yayınlanmaktadır. Bu durum dizileri pazarlayan televizyon kanalları ve yapımcılar açısından ekstra kazanç anlamına gelirken, dizi sektöründe çalışanlar açısından ise büyük bir emek sömürüsüne dönüşebilmektedir. Diğer taraftan gereksiz yere uzatılan dizilerde kalite düşmekte, süreyi tamamlamak için dolgu sahneler çekilmekte ve diziler yurt dışına pazarlanırken ikiye ya da üçe bölündüğü için dizinin anlatı yapısı da zarar görmektedir.

Türk dizileri yayınlandıkları birçok ülkede dublajlı olarak yayınlanmaktadır. Hatta Gümüş ve Ihlamurlar Altında gibi Orta Doğu'da ilk defa yayınlanan Türk dizilerinin Suriye Arapçası ile dublaj yapılması ve yayınlanması Türk dizilerinin başarılı olmasında önemli bir etken olarak ileri sürülmektedir (Buccianti, 2010, s. 3; Berg, 2017, s. 3418). Diğer taraftan Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde ise ilk başlarda çok kaliteli olmayan Rusça dublajla yayınlanmaları, Türk dizilerinin orijinal dili olan Türkçenin öğrenilmesi yönünde bir motivasyon sağlamıştır (Arık ve Çelik, 2019, s. 688). Türk dizileri Latin Amerika ve Avrupa ülkelerinde de dublajlı olarak yayınlanmakta ve büyük beğeni toplamaktadır. Hatta Türk dizilerinin sıkı takipçilerinin dizilerin dublaj yapılmasını beklemeden orijinal dilinde ve saatinde Türkçe olarak izlemeye başladığı ifade edilmektedir (Koçak, 2018; Kurşun, 2019; Aslan, 2023).

Günümüzde Türk dizilerinin başka ülkelerdeki hayranları tarafından oluşturulan sosyal medya gruplarına, forum gruplarına, fan clublara, telegram gruplarına, podcast'lere, Türkiye saatiyle izlenen bölümlerin özetlendiği Facebook gruplarına, Türk dizileri hakkında yazılan çok farklı dillerdeki tweet'lere rastlamak mümkündür (Aslan, 2023). Buradan hareketle hâlihazırda Türk dizilerinin popülaritesinin yüksek olduğu ve uzun süre de böyle olmaya devam edeceği ifade edilebilir.

3. Yöntem

Bu çalışmada Kırgızca dublajı yapılan Türk dizilerinde deyim ve kalıp ifadelerin nasıl aktarıldığı araştırılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen dizilerin belirlenmesinde Kolayda Örnekleme alma yolu tercih edilmiştir. Dolayısıyla Kırgızca dublajına ulaşılabilen Muhteşem Yüzyıl, Yargı, İçerde ve Kuzgun olmak üzere 4 adet Türk dizisi

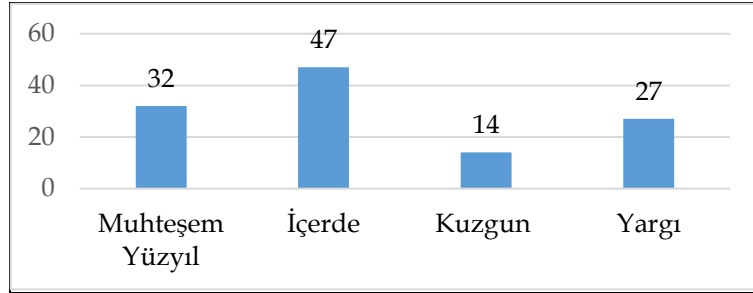
çalışma örneğine dâhil edilmiştir. Bu dizilerden Yargı ve İçerde adlı dizilerin 1'inci bölümü, Muhteşem Yüzyıl adlı dizinin 11'inci bölümü, Kuzgun adlı dizinin ise 17'nci bölümü örneklem olarak alınmıştır. Araştırma örneğine alınan bu dizilerin önce Türkçe olan bölümleri izlenerek deyimler ve kalıp ifadeler tespit edilmiştir. Ardından Kırgızca dublajlı bölümler izlenerek Türkçesi ile karşılaştırılmış, sonrasında aktarılan deyimler ve kalıp ifadeler belirlenen kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Kırgızca dublajlı bölümlerde geçen deyim ve kalıp ifadeler betimsel içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Ayrıca örnekleme alınan dizilerin incelenen bölümlerinde deyim ve kalıp ifadelerin aktarımında hangi yöntemlerin öne çıktığı, hangi sıklıkta kullanıldığı ve sayısı frekans tabloları ile gösterilmiştir. Dizilerin Türkçesinde kullanılan fakat Kırgızcaya aktarılmayan deyim ve kalıp ifadeler için de ayrı bir başlık açılmıştır.

4. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamına dâhil edilen Türk dizilerinde kullanılan deyimler ve kalıp ifadelerle ilgili örneklere ve istatistiki bilgilere yer verilmiştir.

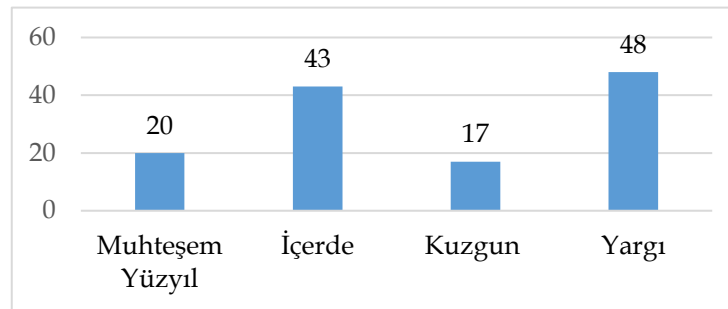
4.1. Türk Dizilerindeki Deyimler ve Kalıp İfadeler ile İlgili İstatistiki Bilgiler

Tablo 1. Dizilerde kullanılan deyimlerin sayısı

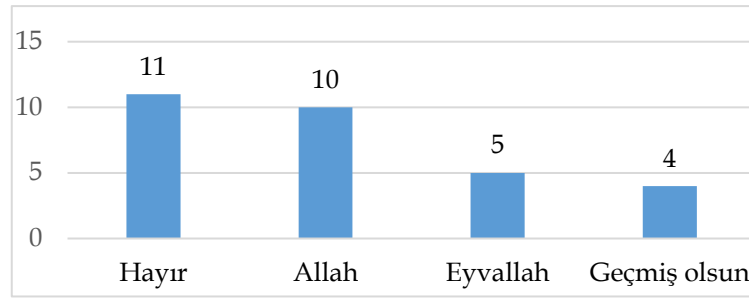

Tablo 1'e göre en fazla deyim kullanıldığı bölüme sahip dizi 47 deyim ile İçerde adlı dizidir. İkinci sırada 32 deyim ile Muhteşem Yüzyıl, üçüncü sırada 27 deyim ile Yargı ve en son sırada ise 14 deyim ile Kuzgun adlı dizi yer almaktadır. Araştırma kapsamına alınan 4 dizide toplamda 120 deyim kullanılmıştır.

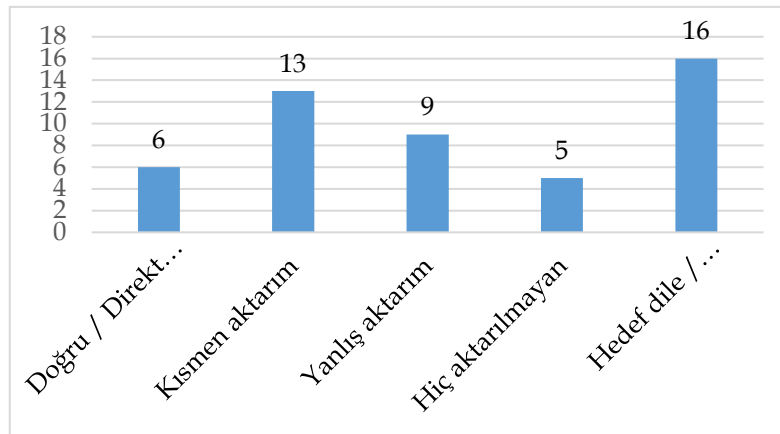
Tablo 2. Dizilerde kullanılan kalıp ifadelerin sayısı

Tablo 2'ye göre en fazla kalıp ifadelerin kullanıldığı bölüme sahip dizi 48 kalıp ifade ile Yargı adlı dizidir. İkinci sırada 43 kalıp ifadenin kullanıldığı İçerde, üçüncü sırada 20 kalıp ifadenin kullanıldığı Muhteşem Yüzyıl ve son sırada ise 17 kalıp ifadenin kullanıldığı Kuzgun adlı dizi gelmektedir. Araştırma kapsamına alınan 4 dizide toplamda 128 adet kalıp ifadenin kullanıldığı görülmektedir. Bu sonuca göre araştırma örneğine alınan dizilerde kalıp ifadelerin deyimlerden daha fazla kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Kuzgun adlı dizi hem deyimlerin hem de kalıp ifadelerin en az kullanıldığı dizi durumundadır.

Tablo 3. Dizilerde en sık kullanılan deyimler ve kalıp ifadeler

Tablo 3'e göre araştırma örneğine alınan Türk dizilerindeki deyimlerde ve kalıp ifadelerde en sık kullanılan sözcük(ler) sıralamasında birinci sırada "hayır", ikinci sırada "Allah", üçüncü sırada "Eyvallah" ve son sırada ise "Geçmiş olsun" yer almıştır. Buradaki "hayır" ifadesi yok, öyle değil, olmaz ya da olumsuzluk anlamında değil, Arapçadaki "hayr" kelimesinin karşılığı olan iyi, hayırlı, yararlı olan anlamında kullanılan sözdür (TDK sözlük, 2023). İncelenen dizilerde en sık kullanılan sözlerin daha çok din ve inanç ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu durum da din ve inançla ilgili konuların toplumun günlük hayatının önemli bir parçası olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 4. Araştırmada incelenen deyimler ve kalıp ifadeler

Tablo 4'e göre araştırma kapsamında toplam 49 adet deyim ve kalıp ifade incelenmiştir. Bunlardan 6 tanesi doğru/direkt aktarım yapılan, 13 tanesi kısmen aktarım yapılan, 9 tanesi yanlış aktarım yapılan, 5 tanesi hiç aktarılmayan, 16 tanesi ise hedef dile/kültüre uyarlanan deyim ve kalıp ifadeden oluşmaktadır. Bu sonuca göre deyim ve kalıp ifadelerin yaklaşık üçte biri hedef dile/kültüre uyarlanmıştır. Hiç aktarılmayan ya da başka bir deyişle görmezden gelinen deyim ve kalıp ifadelerin sayısı sadece 5 tanedir. Bu da bize dublaj/çeviri yapanların hataları olmakla birlikte her iki dile de büyük oranda hâkim olduğunu göstermektedir.

4.2. Türk Dizilerinde Kullanılan Deyimler ve Kalıp İfadelerin İncelenmesi

Bu bölümde deyimler ve kalıp ifadeler nasıl aktarıldığına bağlı olarak beş başlık altında ele alınmıştır.

4.2.1. Doğru / Direkt Aktarım

Bu gruba giren Türkçe deyimlerin ve kalıp ifadelerin doğru bir şekilde ve hatasız olarak Kırgızcaya aktarıldığı değerlendirilmiştir. Buna göre İçerde dizisinde geçen

“kendini bir şey zannediyor” ifadesi Kırgızcaya “Al özünü kim deyp oylogon” olarak aktarılmıştır. Çevirmen bu Türkçe deyim biribir çevirerek Kırgızcada tam karşılığı olacak bir ifade kullanmıştır. Kırgızcadan direkt bir çeviri yapılırsa Türkçedeki anlamını karşılayacak şekilde “o kendinin kim olduğunu düşünüyor” anlamını vermektedir.

İçerde dizisinde geçen “Ah be arkadaşım tam kalbimden yaraladın şimdi” ifadesi Kırgızcaya “Dosum menin, emi sen menin cüregimi caraladın” olarak çevrilmiştir. Yapılan çeviri her iki lehçede de karşılığı bulunan bir deyim olduğu için doğru aktarım olarak değerlendirilmiştir.

İçerde dizisindeki “emredersiniz müdürüm” kalıp ifadesi Kırgızcaya “Buyurganınızday başçı” şeklinde çevrilmiştir. Burada Kırgızcada “emrettiğiniz gibi müdürüm” şeklinde aktarılan bu kalıp ifade hem Kırgızcada karşılığı olması açısından hem de Türkçeden aktarım olarak doğru bir aktarım olarak kabul edilebilir.

İçerde dizisinde kullanılan “komşu, ağzın kulaklarında bakıyorum” ifadesi Kırgızcaya “Koşuna kuvanıçın koynuna batpay turgan go!” şeklinde aktarılmıştır. Türkçede kullanılan bu deyim yerine Kırgızca karşılığı olan “sevincin koynuna sığmıyor” anlamına gelen bir deyim kullanılmış ve tam olarak anlamı karşıladığı görülmektedir.

Kuzgun adlı dizide “Ateşle oynuyorsun” ifadesi Kırgızcaya “Ot menen oynop çatasın” olarak çevrilmiştir. Yapılan çeviri anlam bakımından Türkçe ile biribir örtüşürken aynı zamanda Kırgızcada da bu şekilde deyim olarak kullanıldığı görülmektedir.

Yargı adlı dizide “kanunsuz iş yapıyorsunuz” ifadesi Kırgızcaya “Miyzamsız iş cürgütüp atasındar” olarak aktarılmıştır. Çevirmen tarafından kelimesi kelimesine direkt yapılan bu çeviri Kırgızcaya doğru bir şekilde aktarılmıştır.

4.2.2. Kısmen Aktarım

Bu gruba giren Türkçe deyimlerin ve kalıp ifadelerin bir kısmının Kırgızcaya aktarıldığı bir kısmının ise farklı şekilde aktarıldığı görülmektedir.

Muhteşem Yüzyıl’da “Kabahati, ihmali olanlar sabah ezanını son kez duyacak” ifadesi Kırgızcaya “Künösü bardardın barı erten darga aşlat” şeklinde çevrilmiştir. Burada çevirmen “kabahati olanların hepsi yarın darağacına asılacak” şeklinde çeviri yapmıştır. Bir önceki cümleyi devam ettirerek “sabah ezanını duyamama” deyimini kullanmamıştır.

Muhteşem Yüzyıl’da “Allah’ım çok şükür, dualarımı kabul ettin” ifadesi Kırgızcaya “Kudayımga rahmat, menin arızımdı ukkan eken” olarak çevrilmiştir. Burada Kırgızcasında “dualarımı duydu” manasına gelirken, Türkçesinde “Allah dualarımı kabul etti” şeklinde çevrilmemiştir. Dolayısıyla ifadenin bir kısmı farklı şekilde aktarılmıştır.

Muhteşem Yüzyıl’da geçen “Geçmiş olsun” kalıp sözü Kırgızcaya “Den sooluk kalaymın” şeklinde çevrilmiştir. Burada da sağlıkla ilgili bir ifade olan “geçmiş olsun” “sağlık diliyorum” şeklinde çevrilmiştir.

Muhteşem Yüzyıl’da “Gözleriniz ruhumu aydınlatıyor” ifadesi Kırgızcaya “Közdörünüz tünküsünö carık çaçat” şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen deyim “gözlerin geceye ışık saçıyor” şeklinde çevirmiştir. Kırgızcada böyle bir deyim bulunmamaktadır fakat anlam bakımından izleyicide bir karmaşa meydana getirmeden akışın bütünlüğü korunmuştur.

Muhteşem Yüzyıl'da "O bulduğunuzu da yaygaraya mahal vermeden kaldırım ortalıktan" cümlesi Kırgızcaya "Izışu çıkarbay Hasibenin süyögünü alıp salgıla" şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen orijinal cümleden farklı olarak "gürültü, sorun çıkarmadan Hasibe'nin kemiğini (cesedini) kaldırım ortadan" şeklinde çevirmiştir. Burada da hedef dile kısmen bir aktarım söz konusudur.

İçerde adlı dizide "Çocuk oyuncağı diyosun?" ifadesi Kırgızcaya "Demek çaş baldardın işi deysin?" şeklinde aktarılmıştır. Burada Türkçe deyim basit iş, kolay yapacak bir iş manasına geldiği için Kırgızcada da "çocuk işi" denilmiş yani çocukların yapabileceği kolaylıkta iş denilmiştir. Çevirmenin deyimini Türkçedeki anlamını bildiği anlaşılmaktadır. Çeviriyi de bu anlamı dikkate alarak yapmış fakat Kırgızcada bu şekilde bir deyim kullanılmamaktadır.

İçerde adlı dizide "Kendisi benim için yok hükmündedir" ifadesi Kırgızcaya "Menin üçün al çok adam" şeklinde çevrilmiştir. Türkçede "değersiz olmak, yok sayılmak" anlamında kullanılan bu deyim karşılığı Kırgızcada "o benim için yok adam" şeklinde verilmiştir. Kırgızcada çevirmenin aktardığı bu şekilde bir deyim yoktur. Fakat deyimini Kırgızcaya çevirisi bakımından değerlendirilecek olursa; diyalog bağlamı göz önüne alındığında bir anlam kargaşası oluşmadan izleyici tarafından karakterin demek istediği anlaşılabilir.

İçerde adlı dizide "başın belaya mı girdi yoksa?" ifadesi Kırgızcaya "Dağı bir nersege ilindinbi?" şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen "başı belaya girmek" deyimini karşılığını bulamamış olsa gerek ve tamamen anlamdan yola çıkarak deyimi aktarmak istemiştir. Dolayısıyla Kırgızcaya "bir probleme daha bulaştın mı?" anlamına gelecek şekilde çevirmiştir. Fakat bu çeviri, deyimi kısmen aktarıyor olsa da deyimini anlamını tam olarak karşılamamaktadır.

İçerde adlı dizide "hayırdır inşallah" ifadesi "Cakşılıkka dep ümittenem" şeklinde çevrilmiştir. Türkçede kullanılan bu deyim Kırgızcada tam bir karşılığı bulunmamaktadır. "İyiliğe yönelir diye umutlanıyorum" anlamına gelecek şekilde çevrildiği görülmektedir. Türkiye Türkçesindeki anlatım derinliğini vermese de Kırgızcaya aktarım kabul edilebilir düzeyde olmuştur.

Kuzgun adlı dizide "Dila sır olmuştu" cümlesi Kırgızcaya "Diladan heç kaday dayın çıkpadı" olarak aktarılmıştır. Çevirmen Kırgızcaya çeviride anlamdan yola çıkarak bir çeviri yapmıştır. "Dila'dan hiçbir haber çıkmadı" şeklinde yapılan çeviri yerine, Kırgızcada bulunan "kayıp bolup ketüü" (Nurmatov, 2008, s. 356), kaybolup gitmek "közdön kayım boluu" (Nurmatov, 2008, s. 433) "kaybolmak, sır olmak" anlamına gelen deyimler kullanılsa hedef dil ve kültüre uygun bir çeviri yapılmış olurdu.

Kuzgun adlı dizide "Ölüm kalım savaşı veren" ifadesi Kırgızcaya "Ölüm aldında catkan" şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen bu deyimini anlamından yola çıkarak çeviri yapmıştır. Ölmek üzere anlamına gelecek manada Kırgızcaya aktardığı görülmektedir. Fakat anlamını aktarmak yerine Kırgızcadaki "acaldı uuçtoo" (Nurmatov, 2008, s. 51) "ölmek üzere olmak, çok sıkıntı içinde olmak" anlamına gelen bu deyimi kullansa daha uygun bir çeviri olabilirdi.

Yargı adlı dizide geçen "ayakta bekletmeyelim misafirimizi" ifadesi Kırgızcaya "Konogumuzdu küttürüp koyboylu" şeklinde aktarılmıştır. Çevirmen tarafından yapılan bu çeviride "ayakta bekletmek" deyimi Kırgızcaya "misafirimizi bekletmeyelim" şeklinde yapılmıştır.

Yargı adlı dizide "sittin sene göremezsın" ifadesi Kırgızcaya "Bolboso takır köre albaysın" şeklinde çevrilmiştir. "Sittin" altmış demektir. Çevirmen burada deyimini

anlamını bilmekte ve bu anlama göre çeviri yapmıştır. Kırgızcaya “belki hiç göremezsin” anlamında bir çeviri yapmıştır.

Yargı adlı dizide “Sana feda olsun” ifadesi Kırgızcaya “Senden aylansın” şeklinde çevrilmiştir. Burada yapılan çeviri Kırgızca dil mantığına uydurulmaya çalışılsa da Kırgızcada bu şekilde bir ifadenin yaygın bir kullanımı olmaması nedeniyle çok da doğru bir çeviri olmamıştır. Diğer bir deyişle bu ifade için kısmen aktarım söz konusudur.

4.2.3. Yanlış Aktarım

Bu gruba giren Türkçe deyimlerin ve kalıp ifadelerin yanlış bir şekilde Kırgızcaya aktarıldığı değerlendirilmiştir.

Muhteşem Yüzyıl’da “Sen mi geldin?” ifadesi Kırgızcaya “Baarındı atkardınbı?” şeklinde çevrilmiştir. Burada çevirmen aslından farklı olarak olayın gidişine göre çeviri yapmış. “Hepsini hallettin mi?” şeklinde Kırgızcaya yanlış bir şekilde aktardığı görülmektedir.

Muhteşem Yüzyıl’da geçen “Ne oldu, dilinizi mi yuttunuz?” ifadesi Kırgızcaya “Tiliñerdi cutup aldınarba?” şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen bu deyim doğru şekilde çevirerek “dilinizi yuttunuz mu?” şeklinde yapmıştır. Fakat Kırgızcada bu şekilde bir deyim kullanılmamaktadır. Bunun yerine “tis açpoo” (Nurmatov, 2008, s. 627) “hiç ağzını açmamak, konuşmamak” anlamına gelen bu deyim de kullanılabilir.

Muhteşem Yüzyıl’da geçen “Allah rahatlık versin” ifadesi Kırgızcaya “Kuday özü koldosun” olarak aktarılmıştır. Buradaki çeviri Türkçede kullanılan yatmadan önce söylenen bu sözün anlamını karşılamamaktadır. “Allah korusun” şeklinde yapılan bu çeviri uygun değildir.

İçerde adlı dizide kullanılan “helal olsun sana” ifadesi Kırgızcaya “akıldusun da” şeklinde çevrilmiştir. Türkçede “aferin sana, çok doğru, iyi iş yapıyorsun” anlamında kullanılan bu deyim Kırgızcada bu şekilde bir kullanımı yoktur. Çevirmen burada “akıllısın ha!” şeklinde yaptığı çeviriyle ne Türkçedeki anlamı verebilmiş ne de Kırgızca olarak dizinin akışına uygun bir çeviri yapmıştır.

İçerde adlı dizide “Hayır Füsün teyzem hayır” ifadesi Kırgızcaya “Cok Füsün teyzem cok” olarak aktarılmıştır. Burada Türkçesinde oyuncu “hayırlı olacak, güzel olacak” anlamında “hayır” kelimesini kullanırken, çevirmen “hayır” kelimesini “olumsuzluk anlamında kullanmaktadır”, bu da dizideki söylem bütünlüğünü bozmaktadır.

İçerde adlı dizide “sen hayatını kur, ben başka hiçbir şey istemiyorum oğlum” ifadesi Kırgızcaya “Sen özündün canın korgo, maga başka heç nerse kerek emes” şeklinde bir çeviri yapılmıştır. Türkçedeki hayat kurmak deyimini Kırgızcada kullanılmamaktadır. Çevirmenin kullandığı “sen kendi canını koru” söz kalıbı da Türkçedeki deyim karşılığını vermemektedir. Burada canını korumaktan ziyade kendi çıkarlarını gözet, hayatını düzene sok gibi anlamlara gelmektedir. Çevirmenin burada Kırgızca karşılığı olarak “kara candı kalkaloo” (Nurmatov, 2008, s. 374) “kendini korumak, kendi çıkarlarına sahip çıkıp hayatını bir yola koymak” anlamına gelen bu deyim kullanması daha doğru olurdu. Çeviri yapan tercümanın kaynak dile hâkim olmasının yanı sıra hedef dile de çok iyi hâkim olması gerektiği buradan anlaşılmaktadır.

İçerde adlı dizide “gerçi öyle babanın da böyle oğlu olsun pes yani” ifadesi Kırgızcaya “Çındığında munday atanın uulu bolganına söz cok” şeklinde aktarılmıştır. Türkçede kötü babanın iyi oğlu ya da iyi babanın kötü oğlu anlamında kullanılan bu deyim çevirmen Kırgızcaya “gerçi böyle atanın oğlu olmasına diyecek söz yok” anlamına

gelen Kırgızcada bir deyim karşılığı olarak değil, çeviri olarak kullanmıştır. Fakat çevirinin de deyim anlamını aktardığı söylenemez.

İçerde adlı dizide “havalı bir iş değil mi?” ifadesi Kırgızcaya “Ayavay özgörmökpün” olarak çevrilmiştir. Türkçede güzel, gösterişli bir durum, bir nesne anlamında kullanılan bu deyim Kırgızcaya çevirmen tarafından “çok aşırı değişmişim” anlamına gelecek şekilde deyimle alakasız bir şekilde çevrilmiştir.

Kuzgun adlı dizide “Behram Adıvar’ın kanı yerde kalmayacak” cümlesi Kırgızcaya “Behram Adıvar’dın kanı cerde kalbay” şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen burada deyim doğrudan çevirmiştir. Fakat Kırgızcada bu şekilde kullanılan bir deyim yoktur. Bunun yerine kana kan anlamına “kanga kan” deyimini kullanabilirdi. Bu deyim aynı şekliyle Türkiye Türkçesinde de geçmektedir. Öldürülen kişi yerine karşı taraftan da bir kişinin öldürülmesi anlamına gelen bu deyim “kanı yerde kalmamak” ile yakın anlamlıdır. Kırgızcaya da doğrudan aktarılan bu deyim hakkında izleyici olay örgüsünden yola çıkarak bir anlam çıkarabilir fakat izleyici bu aktarımı deyim olarak algılamaz. Elbette ki hatalı da olsa yapılan bu tür doğrudan aktarımlı çeviriler, hedef dile kaynak dilden yapı taşınmasını sağlamaktadır. Kaynak ve hedef dilin aynı dil ailesinden olması da etkileşimi hızlandırmaktadır.

Kuzgun adlı dizide “Ulan Ecdat. Tövbe estağfurullah” ifadesi Kırgızcaya “Senin. Kudayga tooba kıldım” şeklinde çevrilmiştir. Çevirmenin yaptığı doğrudan çeviri burada Kırgızca mantığa uygun gelmediği için dizinin konu akışı adına da anlamlı olmamıştır.

4.2.4. Hiç Aktarılmayan İfadeler

Bu gruba giren Türkçe deyimlerin ve kalıp ifadelerin Kırgızcaya aktarılmadığı, diğer bir deyişle görmezden gelindiği değerlendirilmiştir.

Muhteşem Yüzyıl’da geçen “Sultanım, başışlayın gece gece rahatsızlık verdim” ifadesi Kırgızcaya sadece “Sultan ayım” şeklinde çevrilmiş ve ifadenin büyük bir kısmı yok sayılmıştır. Kırgızca dublajlı versiyonda oyuncu “Sultanım” dedikten sonra çevirmen bu cümlelerin geri kalanını çevirmemiştir.

Muhteşem Yüzyıl’da kullanılan “Haşa efendim, ne haddime” ifadesi Kırgızcaya “Men sizge kantip kalp aytpak elem” şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen burada cümlelerin anlam karşılığını bulamadığı için “Ben size nasıl yalan söylerim” şeklinde bir cümleyle çeviri yapmış fakat bu da Türkçe ifadenin tam karşılığı olmamıştır.

Muhteşem Yüzyıl’da geçen “Geçmiş olsun Hünkarım” ifadesi Kırgızcaya “Aytkanınız kelsin hünkarım” şeklinde aktarılmıştır. Çevirmen burada “geçmiş olsun” kalıp sözünün karşılığı olarak “ayıkıp ketiniz” şekilde çeviri yapması gerekirken “söylediğiniz gerçekleşsin” anlamına gelecek şekilde çevirmiştir.

Yargı adlı dizide geçen “Baklavasınaymış akşamki maç. Doymadılar ısmarlamaya” ifadesi Kırgızcaya “Keçinde bir oyun bolot baralıbı? Sunuştay berip tacabasınız bı?” şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen tarafından Kırgızcaya “akşam bir oyun olacak, gidelim mi? İddiaya girmekten bıkmadınız mı? şeklinde bir çeviri ile diyalogun Türkçedeki tam karşılığı verilmemiştir.

4.2.5. Hedef Dile/Kültüre Adaptasyon

Bu gruba giren Türkçe deyimlerin ve kalıp ifadelerin hedef dile ve kültüre uyarlanarak Kırgızcaya aktarıldığı değerlendirilmiştir. Çevirmenin bunu yapabilmesi için her iki dile ve kültüre de hâkim olması gerekmektedir.

Muhteşem Yüzyıl'da geçen "Takdiri ilahi, napalım" ifadesi Kırgızcaya "Demek mandayına cazganı" şeklinde çevrilmiştir. Kırgızcadaki anlam Türkçedeki ifadenin anlamını tam olarak karşılamaktadır. Kırgızcaya "Alın yazısı" olarak çevrilmiştir. Her iki lehçede de kader anlamı verilmektedir.

Muhteşem Yüzyıl'da kullanılan "Şimdi kara toprağın altına koymuştun beni" ifadesi Kırgızcaya "Muzdak cerdi kuçaktap catmakmın" olarak aktarılmıştır. Bu ifade Kırgızcaya uygun bir deyimle "soğuk yeri kucaklayıp yatıyordum" şeklinde çevrilerek Kırgız kültürüne uyarlanmıştır.

İçerde adlı dizide geçen "komşu, ağzın kulaklarında bakıyorum" ifadesi Kırgızcaya "Koşna kuvanıçın koynuna batpay turgan go!" şeklinde çevrilmiştir. Türkçede kullanılan bu deyim yerine Kırgızca karşılığı olan "sevincin koynuna sığmıyor" anlamına gelen bir deyim kullanılmış ve bu deyim tam olarak anlamı karşıladığı görülmektedir.

Kuzgun adlı dizide geçen "Dila da kendi hayatından vazgeçmişti" cümlesi Kırgızcaya "Dila da öz canına kıygan" şeklinde çevrilmiştir. "Hayatından vazgeçmek" deyimini Kırgızcaya "kendi canına kıymak" şeklinde aktarılmış, çevirmen bu cümleyi kendi kültürüne uyarlamıştır çünkü bu deyim Türkçede de Kırgızcadaki gibi kullanımı bulunmaktadır.

Kuzgun adlı dizide kullanılan "Hamdi, kolay gelsin" ifadesi "Hamdi işinge iygilik" şeklinde çevrilmiştir. Çevirmen burada hedef dildeki kültüre uygun bir aktarım yapmıştır. Bu ifade Kırgızcada sıkça kullanılan bir kalıp ifadedir.

Kuzgun adlı dizide geçen "Yok ya!" ifadesi Kırgızcaya "Koysançı!" olarak aktarılmıştır. Hedef dildeki yapıya uygun olarak çevrilmiştir. Burada sözcüğü sözcüğüne yapılacak bir çeviri anlamı bozacağından, hedef kültüre uygun bir aktarım yapılmıştır.

Kuzgun adlı dizide kullanılan "Uzatma, kısa kes" ifadesi Kırgızcaya "Köp söz berbey ayt" şeklinde çevrilmiştir. Burada da çevirmen hedef dile uygun bir aktarım yaparak, ilgili ifadeyi "çok söz söyleme" şeklinde çevirmiştir.

Yargı adlı dizide geçen "Buyur hatun" ifadesi Kırgızcaya "Ugup atam seni" şeklinde aktarılmıştır. Buyurmak "emretmek" anlamına gelirken, günümüzde Türkçede "söleyiniz, sizi dinliyorum" manalarında da kullanılmaya başlanmıştır. Kırgızcaya "seni dinliyorum" şeklinde bir çeviri yapılmış ve Kırgızcadaki kullanım şekline uydurulmuştur.

Yargı adlı dizide kullanılan "afiyet olsun" ifadesi Kırgızcaya "Tamagın tattuu bolsın" şeklinde aktarılmıştır. Çevirmen tarafından bu ifadenin Kırgızcaya ve hedef kültüre uygun şekilde "yemeğin tatlı, lezzetli olsun" anlamında çevrildiği görülmektedir.

Yargı adlı dizide kullanılan "kolay gelsin" ifadesi Kırgızcaya "İşine iygilik" olarak çevrilmiştir. "İşlerin iyi olsun" anlamına gelen bu ifade hedef dilin yapısına ve kültüre uyarlanarak çevrilmiştir. Yargı adlı dizide başka bir yerde "kolay gelsin" ifadesi Kırgızcaya "İşterge iygilik" olarak aktarılmıştır. İki çeviri de hedef dile uygun olarak, Türkçeye doğrudan aktarıldığında "işlerinize iyilik" gibi bir anlama gelen fakat hedef dilde karşılığı "kolay gelsin" şeklinde çevrilmiştir.

Yargı adlı dizide geçen "sindire sindire okuyun" ifadesi "Baarımı kıldat okup çıkınız" olarak çevrilmiştir. Burada çevirmen Türkçede kullanılan bu deyim Kırgızcadaki tam karşılığını vererek çeviri yapmıştır. Dolayısıyla hedef dile ve kültüre uygun bir aktarım yapılmıştır.

Yargı adlı dizide geçen “Kimsenin yüreğini ağzına getirmeyelim” ifadesi Kırgızcaya “Cösüz heç kimdin tıncılığını albaylı” olarak çevrilmiştir. Burada çevirmen “gereksiz yere hiç kimsenin huzurunu bozmayalım” şeklinde bir çeviri yaparak Türkçedeki bu deyim hedef dile ve kültüre uyarlamıştır.

Yargı adlı dizide kullanılan “Allah Allah” ifadesi Kırgızcaya “Kudayım ay” şeklinde çevrilmiştir. “Allah’ım ay” anlamında yapılan bir çeviri ile hedef dile aktarım yapılmıştır. Hedef dildeki ifade, orijinal dilde kullanılan ifadenin anlamını karşılamaktadır.

Yargı adlı dizide geçen “geçmiş olsun” ifadesi Kırgızcaya “Baarı artta kalsın” şeklinde aktarılmıştır. “Her şey arkada kalsın” şeklinde yapılan bu çeviri yerine bazı durumlarda “ayıkıp ket” şeklinde kullanılarak geçmiş olsun ifadesi verilmektedir. Fakat Kırgızcada “geçmiş olsun” ifadesinin çevirisinin farklı şekilde yapılmasının nedeni arada ince bir anlam farkının olmasındandır. Eğer bir hastaya geçmiş olsun denilecekse “ayıkıp ket”, bunun yerine sıkıntılı bir olay sonrası kullanılacaksa “baarı artta kalsın” şeklinde kullanılmaktadır. Dolayısıyla dizide çeviride eşdeğerlik sağlandığı görülmektedir.

5. Tartışma

Kırgız Türkçesine dublajı yapılan Muhteşem Yüzyıl, İçerde, Kuzgun ve Yargı adlı dizilerde Türkiye Türkçesindeki deyim ve kalıp ifadelerin hedef dile nasıl aktarıldığını ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada, beklenen bir sonuç olarak Türk dizilerinde birçok deyim ve kalıp ifade kullanıldığı görülmüştür. Kaya (2018, s. VII) tarafından çalışmada da Türk dizilerinin yabancı öğrenciler tarafından sıklıkla izlendiği ve dizilerin deyimler açısından zengin bir kaynak olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erol (2007, s. V) ise Türkçe’nin kalıp sözler bakımından çok zengin ve renkli bir birikime sahip olduğunu belirtmiştir. Karçiç ve Arslan (2015, s.185) da Türkçenin mecaz ifade ve deyimler açısından zengin bir dil olduğunu ifade etmiştir.

Bu çalışmada Türk dizilerinde en sık kullanılan deyimler ve kalıp ifadelerdeki sözcük olarak “hayır” ve “Allah” sözcükleri öne çıkmıştır. Kaya (2018, s. 65) tarafından yapılan çalışmada “sağ ol, haber vermek, kusura bakmamak, özür dilemek, geçmiş olsun ve afiyet olsun” ifadeleri en sık kullanılan deyimler olmuştur. Erol (2007, s. 1) kalıp sözlerin kullanımı ile toplumun dünya görüşü arasında bir paralellik olduğunu ve tüm kalıp sözler içinde “Allah” kelimesi ile başlayanların en geniş yere sahip olduğunu belirtmektedir. Gerçekten de Türkiye’de toplumun güncel olaylara yaklaşımında ve kullandığı deyim ve kalıp ifadelerde dinî bir bakış açısını görmek mümkündür. Türkçe deyimler ve kalıp ifadeler arasında beddualar da oldukça geniş bir yer tutmasına (Erol, 2007, s. 285) rağmen bu çalışmada çok az sayıda rastlanmıştır. Aynı şekilde kötü söz, küfür ve argo içeren ifadeler de oldukça az sayıdadır. Bunun nedeni de Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) kuralları ve gözetimi olabilir.

Peter Newmark tarafından ortaya atılan çeviride karşılaşılan temel sorunlardan biri de çevirilerin kaynak dil/kültür odaklı ya da hedef dil/kültür odaklı olarak yapılmış olmasıdır (Sarı, 2023, s. 47, Newmark 1988’den). Söz konusu bu durum, çevirmenin bir dile diğerine göre daha fazla hâkim olması nedeniyle ya da amaçlı bir eylemin sonucu olarak gerçekleşebilir. Bu çalışmada incelenen deyimler ve kalıp ifadeler arasında hedef dile/kültüre yapılan uyarlamalar en yüksek orana sahiptir. Ayrıca kısmen aktarımların ve yanlış aktarımların oranları da göz önüne alındığında, araştırma kapsamına alınan dizilerin dublajında çevirmenlerin hedef dil odaklı oldukları ifade edilebilir.

Bir dizinin orijinal dilinde var olan ama hedef dile aktarılmayan, yanlış aktarılan ya da görmezden gelinen deyim ve kalıp ifadeler, dizinin anlattığı konu

bütünlüğünün kaybolmasına ve hatta konunun anlaşılmasına ya da farklı anlaşılmasına sebep olabilir. Bundan dolayı çevirmenin her iki dil yapısına ve kültüre hâkim olması çok önemlidir. Nitekim, Labarta-Postigo (2022, s. 151) tarafından yapılan çalışmada orijinali İngilizce olan dizilerin Almanca ve İspanyolca çevirilerinde önemli ölçüde farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada “Çocuk oyuncuğu”, “helal olsun sana” ve “hayırdır inşallah” gibi bazı Türkçe deyim ve kalıp ifadelerin Kırgızcada karşılığı olmamasına rağmen Kırgızcaya doğrudan ya da kısmen aktarıldığı görülmüştür. Yıldırım (2017, s. 219) dublajı yapılan dizilerden ya da filmlerden bunun gibi bazı deyimlerin ya da kalıp ifadelerin hedef dile zamanla yerleştiğini belirtmektedir. Bunun örneklerini yabancı yapımlardan Türkçeye dublajı yapılan yapımlarda da görmek mümkündür. Türkçede günlük konuşma diline dublaj nedeniyle giren “selam dostum”, “şok oldum”, “lanet olsun” gibi kelime ve deyimler Türkçeye sonradan yerleşmiş yabancı ifadelerdir. Dolayısıyla sonraki yıllarda aynı durum başka dillere dublajı yapılan Türkçe deyimler ve kalıp ifadeler için de geçerli olabilir.

Yapılan bu çalışmada araştırma kapsamına alınan deyim ve kalıp ifadeler arasında en büyük grubu hedef dile/kültüre uyarlananlar oluşturmuştur. Bujic’e (2014, s. 33) göre çeviride yapılan bu tür değişikliklerin büyük çoğunluğu zorunludur, diğer bir deyişle diller arasındaki farklılıkların bir sonucudur fakat bunların bir kısmı isteğe bağlıdır ve bu yüzden çevirmenin yaptığı seçimleri yansıtmaktadır. Nitekim Şahin de (2015, s. 305) de çevirmenin çeviriye bazı eklemeler, atlamalar gibi değişiklikler yaparak kendi tercihlerini, tutumunu ve çeviri esnasındaki kararlarını yansıttığını belirtmektedir. Hatta çevirmenin çeviri sırasındaki ruh halinin bile çeviriye yansiyebileceğini ileri sürmektedir.

Türk dizilerinin Orta Doğu ülkelerinden Latin Amerika ülkelerine, Balkan ülkelerinden Uzak Doğu ülkelerine kadar birçok farklı ülkede dublaj yapılarak yayımlandıkları bilinmektedir. Yapılan bu dublajların kalitesi ise ülkeden ülkeye büyük farklılıklar göstermektedir. Türk dizilerinin Orta Doğu pazarına Suriye Arapçası dublajı ile girmesi dizilerin büyük kitlelere ulaşmasını ve daha çok beğenilmesini sağlamıştır (Warrad, 2019, s. 34). Bununla birlikte dublaj sektörünün gelişmediği ülkelerde dublajlar amatör kişilerce yapılmakta ve bu da izleyicinin seyir zevkine zarar vermektedir. Örneğin, Kırgızistan’da Rusça dublajların bir kısmında dizi karakterlerinin hepsini sadece bir kişi seslendirmektedir. Üstelik arka fonda orijinal ses de duyulabilmektedir. Boylu ve Başar (2015, s. 412) İran’da Türk dizilerinin izlenmesi konusundaki araştırmasında sansürlenmiş ve aslına sadık kalınmadan yapılan dublajlar nedeniyle dizilerin Türkçe izlenme eğiliminin arttığına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda kötü yapılan dublajların dizileri orijinal dilinde izlemeye yönelttiği ve dolayısıyla da Türkçe öğrenmeye motive ettiği ileri sürülebilir.

Karçç ve Arslan (2015, s. 182-183) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların yarısından fazlası dizilerin dil öğretiminde örgün öğretimden daha etkili olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğu dizilerde geçen kontektlerin günlük konuşmada kullanılan cümle ve kelimelerin tekrarı olduğundan öğrenmenin daha kalıcı olduğunu düşünmektedir. Diğer taraftan İnal (2015, s. 124) ise yabancı/ikinci dil öğrenenler için dublaj uygulamalarından yararlanılabileceğini, böylece öğrencilerin hem eğlenip hem de öğrenecekleri bir ortam oluşacağını belirtmektedir. Böylelikle öğrenciler hem kaynak dilin hem de hedef dilin yapısını ve kültürünü daha ayrıntılı bir şekilde öğrenebilecektir. Bu uygulama her seviyedeki yabancı dil öğrenenler için kullanılabilir fakat bilhassa üniversitelerdeki tercümanlık bölümü öğrencileri için çok daha fazla faydalı olabilir.

Sonuç

Yabancılara Türkçe öğretimi ve de dil aracılığıyla kültür aktarımında en etkin yollardan birisi olan film ve dizi sektörü Türkiye Türkçesi ve Türk kültürü adına da etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Dizilerin dünyanın birçok yerinde sevilerek izlenmesi, Türk kültürünün de dünyaya yayılmasında etkili olmuştur. Dil kendi içerisinde bir millete özgü olan kültür, inanç, tarih vb. birçok unsuru taşımaktadır. Diziler aracılığıyla dünyaya yayılmak, direkt kaynak dille ya da kaynak dilden hedef dile çeviri yolu ile olsa da güçlü bir araçtır.

Çalışmanın örneklemini oluşturan Kırgızistan temelinde bakıldığı zaman Türk dünyasında izlenen Türk dizilerinin izleyici üzerinde çok etkili olduğu görülmektedir. Türk dünyasında tarih, kültür, anlayış ve dil benzerliği etkileşimi güçlendirmektedir. Kırgızistan'da izlenen Türk dizileri de bu tesiri göstermiştir. Türk dizileri Kırgız toplumu içerisinde çok sevilmiş ve kabul görmüştür. Yapılan bu çalışmada ilk yapılan "Muhteşem Yüzyıl" gibi dizi çevirilerinde doğrudan çevirilerin ya da kısmen çevirilerin daha fazla olduğu görülmektedir. Fakat ilerleyen zamanlarda ve çevirmenlerin tecrübesinin artması ya da hem kaynak dile hem de hedef dile daha hâkim çevirmenlerin bulunması ile Yargı gibi çevirisi yapılan dizilerde kültüre uygun ve daha doğru çevirilerin yapıldığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ilk olarak 2011 yılında yayınlanan Muhteşem Yüzyıl'ın dublaj kalitesi ile 2021 yılında yayınlanmaya başlayan Yargı dizisinin dublaj kalitesi arasında fark vardır. En fazla hedef dile/kültüre uyarlanan deyim ve kalıp ifade Yargı dizisinde yer almaktadır. Dolayısıyla çevirmenin her iki dil yapısını ve kültürü iyi bildiği anlaşılmaktadır.

Deyimlerin ve kalıp ifadelerin hedef dile aktarılmaması ya da eksik aktarılması anlam kaymalarına ya da yanlış anlaşılma neden olabilir, bu da dizideki karakterlerin izleyici tarafından doğru tanınmasını engelleyebilir. Çünkü kullanılan deyimler ya da kalıp ifadeler dizi karakterlerinin düşünce yapısı, sosyal statüsü, iletişim tercihi, beklentileri ve olaylara yaklaşımı hakkında birçok bilgi vermektedir. Ayrıca deyimler ve kalıp ifadeler birçok kültürel unsuru barındırmakta ve kültürün önemli göstergeleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle de dizilerin dublajı yapılırken deyimlerin ve kalıp ifadelerin çevirisine ayrı bir önem verilmelidir.

Türkçe, deyimler ve kalıp ifadeler bakımından zengin bir dildir ve bunun yansımaları Türk dizilerinde de görülmektedir. Araştırmaya dâhil edilen Türk dizilerinde toplamda 120 deyim ve 128 kalıp ifade kullanılmıştır. Kullanılan deyim ve kalıp ifadeler arasında en sık kullanılan sözcük "hayır" ve "Allah" sözcükleri olmuştur. Örneğin Yargı adlı dizide kullanılan "Allah Allah" ifadesi Kırgızcaya "Kudayım ay" şeklinde çevrilmiştir. İçerde adlı dizide "hayırdır inşallah" ifadesi "Caşkılıkka dep ümittenem" şeklinde çevrilmiştir. Çalışmanın içeriğinde detaylı şekilde bunlara örnekler verilmiştir.

Kültür aktarımında bu kadar etkili olan bu aracın doğru kullanılması da o denli önemlidir. Burada özellikle iki kesime önemli görev düşmektedir. Bunlardan birincisi ve en önemlisi dizi yapımcılarıdır. Bunların hazırlamış oldukları dizilerin Türk kültürünü mümkün olduğu en iyi derecede yansıtmaları gerekmektedir. Bu şekilde Türkiye Türklerini de dünyaya doğru tanıtmaları çok önemlidir. Burada elbette ekonomik kaygılar, popüler kültür vb. durumlar bazı dizi yapımcıları adına ön plana çıkarılarak hiçbir sınır tanımadan Türk kültürüne ve yaşamını doğru yansıtmayan diziler, filmler yapılarak dünya piyasasına sunulabilir. Bu durumda da Türkiye Cumhuriyeti'nin yetkili resmî kurumlarının gerekli önlemleri alması gerekmektedir. Aksi halde dünyaya Türkiye ve Türkler hiç olmadıkları bir biçimde yanlış bir şekilde tanıtılabilir. Hatta gösterimi

hedeflenen piyasalarda Türk yapımı diziler yasaklanabilir. Nitekim Suudi Arabistan, Mısır, Azerbaycan, Tacikistan, Afganistan gibi bazı ülke yönetimleri Türk dizilerinin kendi ülkelerinde yayınlanmasını yasaklamıştır. Buralarda dizilerin yasaklanmasının haklı ya da haksız sebeplerden olup olmadığı ayrı bir konudur. Fakat burada dikkat edilmesi gereken en önemli konu, yapılan dizilerin hem yurt içinde hem de yurt dışında izlenirken toplumun değer yargılarına ve de kültürüne aykırı olmaması gerektiğidir. Netice olarak Türk dizilerinin bilhassa Türk dünyası için birleştirici bir unsur olduğu ve Türkçenin yaygınlaşmasına katkı sağladığı görülmektedir.

Kaynakça

- Abderrazag, S. ve Kazi-Tani, L. (2018). Dublajlı Türk Dizilerinin Cezayirli Ergenler Üzerindeki Olumsuz Etkisi. *Journal of English Language and Literature*, 10(3), 1039-1042.
- Al-Jenaibi, B. (2017). The Impact of Dubbed Serials on Students in the UAE. *International Journal of Arab Culture, Management and Sustainable Development*, 3(1), 41-66.
- Arbatlı, M. S. ve Kurar, İ. (2015). Türk Dizilerinin Kazak-Türk Kültürel Etkileşimine ve Türkçenin Yaygınlaşmasına Etkisi. *Journal of Turkish Studies*, 10(2), 31-48.
- Arık, İ. ve Çelik, F. (2019). Türk Dizilerinin Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Türkçe Öğrenmeye Etkisi (Kırgızistan Örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 677-691.
- Asenwar, M. H. S. (2018). "Sab'at Tayyibün" (Yedi Güzel Adam) Dizisinde Dublaj Stratejilerinin Betimsel Çözümlemesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi.
- Aslan, P. (2023.06.01). Türk Dizilerinin Uluslararasılaşma Serüveni: Latin Amerika Örneği. *Fikir Turu*. <https://fikirturu.com/kultur-sanat/turk-dizilerinin-uluslararasilasma-seruveni-latin-amerika-ornegi/> [Erişim tarihi: 26.08.2023].
- Barut, M. (2022). *Türk Dizileri ve Türkçe: Türk Dizilerinin Türkçe ve Türk Kültürüne Yakınlaştırıcı Etkisi*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü Yayınları.
- Berg, M. (2017). The Importance of Cultural Proximity in the Success of Turkish Dramas in Qatar. *International Journal of Communication*, 11(16), 3415-3430.
- Boylu, E. ve Başar, U. (2015). Televizyondan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine İlişkin Bir Durum Tespiti Çalışması: İran Örneği. *International Journal of Language Academy*, 3(4), 401/414.
- Buccianti, A. (2010). Dubbed Turkish Soap Operas Conquering the Arab World: Social Liberation or Cultural Alienation? *Arab Media & Society*, 10(735), 1-7.
- Bujiç, A. (2014). Translation of Idioms in TV Subtitling. *Hieronymus*, 1(2014), 1-34.
- Calinos (2011.04.11). Yurt Dışında Gösterilen İlk Yerli Dizi. *Calinos Haberler*. <https://www.calinos.com/haberler-detay-page06.html>, [Erişim tarihi: 14.08.2023].
- Chaume, F. (2012). *Audiovisual Translation: Dubbing*. London: Routledge.
- Çelenk, S. (2005). *Televizyon, Temsil ve Kültür*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Daqiq, B. ve Hashemi, A. (2021). Attitude of Afghan Youths on Watching Foreign Dubbed Serials: A Case Study of Takhar University, Afghanistan. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7(2), 173-180.

- Demir, A. (2021.10.24). Dizilerde İşlenen Konuların Değişimi, AKP'nin 2010'lardan Günümüze Geçirdiği Kırılmalarla Birlikte Okunabilir. *Daktilo1984*. <https://daktilo1984.com/roportajlar/dizilerde-islenen-konularin-degisimi-akpnin-2010lardan-gunumuze-gecirdigi-kirilmalarla-birlikte-okunabilir/>, [Erişim tarihi: 21.08.2023].
- Doğanay, M. M. ve Konuralp-Aktaş, M. (2021). Türkiye'de Televizyon Dizisi Sektörü. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 16(56), 852-878.
- Erol, Ç. (2007). *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Eryılmaz, S. (2022.08.06). Türk Dizileri 150 Ülkede İzleniyor. *Türkiye Gazetesi*. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/kultur-sanat/turk-dizileri-150-ulkede-izleniyor-iste-en-begenilen-diziler-ve-oyuncular-870666>, [Erişim tarihi: 09.02.2023].
- Gökdoğan, U. C. (2017). Altyazı ve Dublaj Çevirisinde Erek Odaklı Yaklaşımla Seslenme Biçimleri, Argo ve Tabu İfadeler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(29), 219-227.
- Hürriyet (2019.11.12). İranlılar Türkçeyi Türk Dizilerinden Öğreniyor. *Hürriyet Gazetesi*. <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/keyif/iranlilar-turkceyi-turk-dizilerinden-ogreniyor-41372392>, [Erişim Tarihi: 30.10.2023].
- Karçiç, S. ve Arslan, M. (2015). Türk Dizilerinin Boşnakça Anadil Taşıyıcılarının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimine Etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 179-187.
- Kaya, K. (2018). *Türkçe Öğrenen Yabancıların İzledikleri Dizi Filmlerde Deyimlerin Kullanılma Sıklığı*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Kesebir, E. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Romandan Uyarlanan Dizilerin Balkan Coğrafyasına Etkisi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 742-750.
- Koçak, N. (2018.03.12). Türk Dizilerinin Etkisini Araştıran Akademisyenden Berg: Diziler Araplara Tabularını Yıkıyor. *Habertürk*. <https://www.haberturk.com/turk-dizilerinin-etkisini-arastiran-akademisyenden-berg-diziler-araplara-tabularini-yiktiriyor-1872132>, [Erişim tarihi: 20.08.2023].
- Kurşun, M. (2019.11.15). İranlı Gençler Arasında Yükselen Trend: Türk Dizileri ve Oyuncuları. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/iranli-gencler-arasinda-yukselen-trend-turk-dizileri-ve-oyunculari-/1646489#>, [Erişim tarihi: 05.08.2023].
- Labarta-Postigo, M. (2022). Metaphorical Dimension of Idioms in TV Series for German, Norwegian and Spanish Audiences. *Estudios de Traducción*, 12, 151-162.
- Laçiner, S. (2023.06.11). Türkiye'nin En Hızlı Yükselen İhracat Sektörü: Türk Dizileri. *Panorama News*. <https://panorama-news.de/yazarlar/turkiyenin-en-hizli-yukselen-ihracat-sektoru-turk-dizileri/>, [Erişim tarihi: 13.08.2023].
- Nurmatov, M. (2008). *Kırgız Türkçesindeki Deyimler (Aktarma-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Oter, L. (2021). *Televizyonda Tarihi Dönem Dizileri ve Osmanlı Anlatıları: Muhteşem Yüzyıl Örneği*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

- Sarı, Ş. (2023). *Alt Yazı ve Dublaj Çevirilerinde Bulunan Deyimsel İfadelerin Yapay Zekâ Temelli Makine Çevirisi Uygulamalarıyla Karşılaştırmalı Analizi*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Sayın, E. (2021.03.02). Türk Dizileri Dünyanın Dört Bir Yanına Köprü Oldu. *TRT Haber*. <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/turk-dizileri-dunyanin-dort-bir-yanina-kopru-oldu-560791.html>, [Erişim Tarihi: 17.08.2023].
- Sejfula, M. (2022). Kültürün Küresel Karşı-Akışı Bağlamında Türk Dizilerinin Makedonya'daki Üniversite Öğrencileri Tarafından Alımlanması. *Yeni Yüzyılda İletişim Çalışmaları Dergisi*, 3(4), 45-63.
- Şahin, A. (2015). Film Çeviri Türü Olarak Dublaj: Kısıtlamalar ve Zorluklar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 302-309.
- Warrad, M. A. N. (2019). *Ürdün Üniversiteleri Öğrencilerinin Arapça Dublajlı Türk Dizilerini Kullanımları ve Doyuma Ulaşmaları: Anket Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Yeşilyurt, A. (2023). *'Aşk-ı Memnu' Dizisinin Arapça Dublajında Kültürel Ögelerin Çevirisi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yıldırım, A. (2017). *Türkiye'de Dublaj ve Sinemamıza Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Yigit, A. (2013). Turkish Drama in the Middle East: Secularism and Cultural Influence. *IEMed Mediterranean Yearbook 2013*, s. 291-294.
- Yürümez R. ve Yürümez A. (2019). Kırgızistan'da Türkiye Türkçesi Öğretimi. *Kırgızistan Araştırmaları* (Ed. Cengiz Buyar), s. 221-236. Bişkek: BYR Publishing.